

WARSZTAT 1

CO JEST NAM POTRZEBNE DO ŻYCIA

Cele i założenia

Zachęcenie uczestników do uświadomienia sobie, co jest im faktycznie konieczne do życia oraz że bez wielu rzeczy, które powszechnie uważamy za niezbędne, można się w rzeczywistości znakomicie obyć.

W trakcie warsztatu uczestnicy dowiedzą się:

- jaka jest różnica pomiędzy potrzebami a pragnieniami;
- jak nasza konsumpcja wpływa na życie ludzi z krajów ubogiego Południa i jakie skutki ma dla nich brak niezbędnych dóbr;
- jak konsumpcja etyczna może wywierać pozytywny wpływ na życie ludzi na całym świecie;
- co oznacza pojęcie nadmiernej konsumpcji;
- iż mamy możliwość zmieniania swego życia i świata poprzez mądre wybory, świadomą, etyczną konsumpcję oraz udział w walce z ubóstwem;
- uzyskają wsparcie w kształtowaniu postawy świadomej konsumpcji i poszukiwaniu istotnych wartości w swoim życiu.

Czas trwania

ok. 1,5 godziny

Grupa docelowa

dorośli i młodzież 15+

Materiały i środki dydaktyczne

- tablica lub flip chart i przybory do pisania;
- komputer i projektor;
- zdjęcia lub przezrocza, prezentujące warunki życia w krajach ubogiego Południa.

PRZEBIEG SPOTKANIA

1. Wprowadzenie: 5 minut

Wprowadź krótko uczestników w tematykę warsztatów.

2. Zaangażowanie: 15 minut

Burza mózgów

Poproś uczestników, by odpowiedzieli hasłowo na pytanie:

Co jest niezbędne do życia?

Wyznaczony uczestnik notuje wszystkie odpowiedzi na tablicy, bez żadnej selekcji.

Po zamknięciu listy pomysłów poproś uczestników o refleksję, co można z tej listy wykreślić. Zapewnie zostaną trzy elementy: woda, żywność i powietrze. Gdyby zostało więcej, możesz poprosić o pozostawienie tylko trzech, ewentualnie uściślając, że w tym przypadku chodzi raczej o potrzeby materialne, choć te niematerialne też są bardzo ważne.

Grupa wspólnie omawia wyniki burzy mózgów

Spróbujmy wczuć się w sytuację ludzi, którzy pozbawieni są tych dóbr. Zastanówmy się przez chwilę w milczeniu:

Czy wyobrażamy sobie takie życie?

Czy ktoś z nas chciałby tak żyć?

Poproś następnie uczestników, by krótko podzielili się swoją refleksją.

3. Pogłębienie: 15 minut

Czytamy tekst „Świadeństwo z Zambii” i/lub „Świadeństwo z Burundi” (Załącznik nr 1). Można też wykorzystać te historie do odegrania scenki z podziałem na role. Niech aktorzy starają się wczuć w sytuację. Po zakończeniu i po chwili zastanowienia możesz rozpocząć dyskusję z uczestnikami, pomagając im pytaniami:

Jak czuła się matka, gdy szła do ośrodka zdrowia i jak czuła się w drodze powrotnej?

Wyobraźcie sobie rozmowę, jaką po powrocie mogła przeprowadzić ze swym mężem oraz z dziećmi i spróbujcie ją odegrać.

Jaką walkę wewnętrzną musiała stoczyć z sobą matka przed podjęciem decyzji?

Jakie myśli mogły przychodzić jej do głowy, zanim się zdecydowała?

Jak czuła się po podjęciu decyzji?

Jak czuli się inni członkowie rodziny?

Dlaczego my nie musimy dokonywać tak dramatycznych wyborów?

4. Badanie – praca w zespołach: 15 minut

Dlaczego tak wiele ludzi na świecie żyje w nędzy i głodzie? Nie jest łatwo określić wszystkie przyczyny, ponieważ są one skomplikowane. Ale jedną z najważniejszych przyczyn jest to, że ludzie, którym się dobrze powodzi, chcą żyć jeszcze lepiej, a do ich stylu życia należy nadmierna konsumpcja.

Spróbujmy zdefiniować to pojęcie.

Grupa dzieli się na zespoły po 4-5 osób, w których uczestnicy ustalają definicję; jedna osoba w zespole zapisuje ustaloną definicję i przedstawi je potem całej grupie.

Podsumowanie prowadzącego

Nadmierna konsumpcja oznacza używanie większej ilości dóbr, niż jest to konieczne do życia i co przewyższa możliwości samoodtwarzania się środowiska. Towarzyszy jej też wielkie marnotrawstwo. Na śmietnik trafiają dobra, których konsument nie jest w stanie wykorzystać (jak zepsuta żywność czy rzeczy w pełni użyteczne, ale np. niemodne, albo i takie, które wcale nie straciły swych walorów, ale jest ich po prostu za dużo). Zasoby naturalne, konieczne do wyprodukowania tych dóbr, są bezpowrotnie zużywane bądź zanieczyszczane i niszczone; dotyczy to ziemi, wody, powietrza, surowców naturalnych itp. Z tego powodu ulega też zagładzie wiele gatunków roślin i zwierząt, ziemie uprawne zamieniają się w pustynie, środki chemiczne zatruwają ziemię, wodę i powietrze oraz gromadzą się w organizmach roślin, zwierząt i ludzi.

Także wielu z nas chciałoby prowadzić styl życia taki, jaki oglądamy na amerykańskich filmach – mieć duży dom, markową odzież, samochód, latać samolotami i... kupować, kupować, kupować! Aby jednak wszyscy mogli żyć jak Amerykanie, potrzebne są zasoby czterech planet wielkości Ziemi. Gdyby każdy człowiek na świecie chciał żyć choćby na takim poziomie, jak przeciętny Polak, potrzebowalibyśmy 2,5-3 kule ziemskie! A ponieważ mamy tylko jedną, konsumpcja zamożnych odbywa się kosztem ubogich,

zwłaszcza z krajów Południa.

Możesz dodatkowo przedstawić kilka faktów i danych statystycznych – w Internecie nietrudno je znaleźć. Nadmierną konsumpcję możesz też zdefiniować jako odwrotność konsumpcji zrównoważonej (patrz str. 10).

5. Badanie – dyskusja kierowana: 20 minut

Znamy już skutki braku żywności, wody i powietrza. Zastanówmy się teraz, jak nasz styl życia wpływa na pozbawienie ludzi ubogich tych podstawowych dóbr. Szukajmy konkretnych przyczyn.

Niektóre możliwości

Chcemy jeść dużo mięsa - dlatego w krajach ubogich zamiast uprawiać rośliny jadalne na potrzeby lokalne, rozszerza się obszary hodowli bydła oraz uprawy roślin pastewnych (soja - najczęściej modyfikowana genetycznie, zboża, orzeszki ziemne) na eksport do krajów bogatych. Ponieważ trzeba na to coraz więcej ziemi, usuwa się drobnych rolników z ich poletek, które ich dotąd utrzymywały, by tworzyć wielkie plantacje przemysłowe. Pozbawieni ziemi rolnicy powiększają armię bezrobotnych mieszkańców slumsów, wycinane i wypalane na olbrzymią skalę wycinane i wypalane są też dżungle - zielone płuca Ziemi (m.in. w Amazonii).

Chcemy często zmieniać odzież na najmodniejsze nowinki - w rezultacie rozszerza się obszary uprawy bawełny ze skutkiem podobnym, jak przy uprawach paszowych, zaś dotacje do uprawy bawełny w USA powodują, że jej cena na całym świecie spada, na czym tracą rolnicy w krajach ubogich. Wyzyskuje się ludzi w krajach Południa, głównie w Azji, do pracy przy przerobie bawełny i produkcji odzieży; pracują oni w niezdrowych i niebezpiecznych warunkach, otrzymując bardzo niskie wynagrodzenia, które często nie starczą nawet na wyżywienie; do pracy wykorzystuje się też masowo dzieci; handel na wielką skalę używaną odzieżą z krajów bogatych w krajach ubogich, oraz ograniczenia w imporcie wyrobów włókienicznych do krajów bogatych powodują też, że nie może się tam rozwinąć przemysł odzieżowy.

Chcemy kupować tanie banany - aby ich produkcja kosztowała jak najmniej, robotnikom na plantacjach wypłaca się wynagrodzenie, które nie starczy nawet na wyżywienie. Zatrudnia się też masowo dzieci, używa olbrzymich ilości najbardziej szkodliwych pestycydów, spryskując raz w tygodniu plantacje razem z pracownikami, którym nie wolno przerywać pracy, co kończy się poważnymi zatruciami, a nawet śmiercią, zwłaszcza dzieci, które są bardziej wrażliwe.

Chcemy zużywać dużo energii i paliw - w rezultacie powstają gazy cieplarniane, które powodują ocieplenie klimatu; najbardziej cierpią z tego powodu kraje ubogie, gdyż np. rosną temperatury i zmniejszają się opady w krajach Południa, co powoduje pustynnienie ziem uprawnych i zmniejszenie produkcji żywności.

6. Refleksja

Postaw uczestnikom pytanie:

Czy konsumpcja sprawia, że ludzie są szczęśliwi?

Uczestnicy podejmują dyskusję, jeden z nich zapisuje odpowiedzi na tablicy/flipczarcie.

7. Możemy zmienić świat – burza mózgów 15 minut

Zachęć uczestników do wypowiedzi:

Zastanówmy się, co można zmienić w naszym życiu, by nasza konsumpcja była bardziej zrównoważona – byśmy nie zużywali więcej dóbr, niż można wyprodukować bez szkody dla środowiska i innych ludzi.

Uczestnicy podają swoje propozycje, które jeden z nich zapisuje na tablicy/flipczarcie.

W razie potrzeby uzupełnij, możesz też użyć poniższych przykładów jako zachęty do dyskusji.

Niektóre możliwe działania

Zamiast kupować wciąż nowe dobra, zużywać je i wyrzucać po to tylko, by kupić następne (zwłaszcza jednorazowego użytku), możemy starać się, aby służyły nam jak najdłużej.

Zamiast konsumować rzeczy materialne, możemy się nastawić na wzbogacenie naszego życia w bardziej wartościowy, a zarazem mniej szkodliwy sposób, uczestnicząc aktywnie w życiu rodzinnym, towarzyskim, kulturalnym, artystycznym, duchowym, pogłębiając swoją wiedzę i umiejętności, podziwiając przyrodę, zamiast ją niszczyć itp.

Oszczędniej gospodarząc naszymi dobrami oraz ograniczając swoje potrzeby i wydatki, możemy dzielić się z bardziej potrzebującymi.

Możemy dowiadywać się, jakie firmy produkują towary, których używamy, i czy robotnicy, którzy je wytwarzają, są godziwie wynagradzani; można zrezygnować z kupowania wyrobów firm, które wyzyskują i źle traktują swych pracowników.

Nabywając bardziej wartościową żywność z upraw ekologicznych, otrzymujemy produkty smaczniejsze, bardziej korzystne dla naszego zdrowia, a zarazem przyczyniamy się do ochrony środowiska.

Nabywając towary Sprawiedliwego Handlu nie tylko chronimy środowiska, ale też pomagamy ludziom z krajów ubogich, którzy ciężko pracują, aby dostarczyć nam wielu dóbr codziennego użytku (np. kawa, herbata, kakao i czekolada, ryż, banany i inne owoce południowe itp.); ponieważ te produkty są nieco droższe od konwencjonalnych, będziemy kupować ich mniej, ale możemy mieć z nich więcej satysfakcji.

Możemy informować o tych problemach swoich bliskich i znajomych, zachęcając ich, by również zmieniali swoje postępowanie.

Możemy wspierać organizacje, które zajmują się omawianymi problemami (jak Polskie Stowarzyszenie Sprawiedliwego Handlu) poprzez darowizny czy odpisy podatkowe 1%, a także włączyć się do ich działań w charakterze wolontariuszy.

Śmierć dżungli w Kamerunie. Rabunkowa eksploatacja lasów tropikalnych w krajach Południa spowodowana jest dużym popytem na luksusowe wyroby z drewna tropikalnego w krajach rozwiniętych oraz zapotrzebowaniem na ziemię pod uprawy eksportowe. Prowadzi to do degradacji środowiska i wymierania wielu gatunków roślin i zwierząt, utraty środków do życia przez społeczności lokalne żyjące z lasu, pustynnienia dużych obszarów ziemi, a także zmian klimatu w skali globalnej.

Zdjęcie: Tadeusz Makulski

8. Zakończenie: 10 minut

Prowadzący krótko przedstawia działania Sprawiedliwego Handlu. Zachęca do zorganizowania różnych akcji edukacyjnych, związanych z problemami ubogich w Trzecim Świecie oraz do wzięcia udziału w innych prostych akcjach na rzecz ubogich Trzeciego Świata. Przedstawia konkretne działania na rzecz większej sprawiedliwości w handlu światowym, jakie mogą wspólnie podjąć.

Dodatkowe materiały

Materiały pomocnicze do wykorzystania w grupie, która potrafi posługiwać się językami obcymi:

Ecological Footprint (ang., niem., fr., hisz., port.)

<http://www.myfootprint.org>

How many slaves work for you? (ang.)

<http://slaveryfootprint.org>

Global Footprint Network (ang.)

http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/at_a_glance

Inspiracje dla prowadzącego

Żywność

www.unicef.pl/Co-robimy/Aktualnosci/Glod-na-swiecie-najwazniejsze-dane

http://ekonsument.pl/materiały/publ_443_broszurka_2011.pdf

<http://ziemianarozdrozu.pl/encyklopedia/17/kryzys-zywnosciowy>

<http://exignorant.wordpress.com/2013/03/02/nowa-era-niedoborow-zywnosci-echo-upadlych-cywilizacji>

Woda

tvnmeteo.tvn24.pl/raporty-pogoda/wkrotce-dwa-miliardy-ludzi-bez-wody,196,1,1,0,0.html

www.pah.org.pl/nasze-dzialania/156/problem_dostepu_do_wody

www.who.int/water_sanitation_health/resources/en

<http://water.org/water-crisis/water-facts/water/>

Powietrze i klimat

https://pl.wikipedia.org/wiki/Efekt_cieplarniany

https://pl.wikipedia.org/wiki/Katastrofa_w_Bhopalu

https://pl.wikipedia.org/wiki/Dziura_ozonowa

www.wwf.pl/co_robimy/klimat_glowna/zmiany_klimatu

www.who.int/mediacentre/factsheets/fs313/en

Dekonsumpcja – moda czy sposób na kryzys?

<https://www.ur.edu.pl/file/16790/23.pdf>

Miej mniej, gdy chcesz więcej

http://wyborcza.pl/magazyn/1,130899,13411216,Miej_mniej__gdy_chcesz_wiecej.html

Affluenza

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Affluenza>

Affluenza

www.ceo.org.pl/sites/default/files/news-files/affluenza._warsztat_czesc_ii.pdf

Konsumpcja z Ograniczoną Odpowiedzialnością

www.kropla.eko.org.pl/26/konsumpcja.html

Wzorce konsumpcji

<http://kropla.eko.org.pl/28/wzorcy.html>

Zagrożenia dla środowiska wywołane wysoką produkcją i konsumpcją towarów

www.eduteka.pl/doc/zagrozenia-dla-srodowiska-wywoływane-wysoka-produkcja-i-konsumpcja-towarow

Niezrównoważona konsumpcja

www.eea.europa.eu/pl/sygna142y/sygnaly-2011/artykuly/niezrownowazona-konsumpcja

„Na Ziemi wystarczy dóbr dla zaspokojenia potrzeb wszystkich, ale nie wystarczy dla zaspokojenia ich chciwości”.

Mahatma Gandhi